

посібник/За заг. редакцією Шкільняка М.М., Толкованова В.В., Журавля Т.В.
Київ. 2019. 345 с

Борська (Медвідь) Соломія Ігорівна
Головний спеціаліст відділу паспортизації
ГУ ДМС у Львівській області

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ КРАЇНИ

Питання трудової міграції громадян України та механізмів її регулювання є проблемою державного рівня як в самій державі, так і за кордоном. Тема українських заробітчанин нині досить актуальна та активно обговорюється в пресі та на телебаченні, привертаючи увагу всього суспільства. Трудова міграція та соціально-економічні механізми державного регулювання міграційних процесів мають вплив майже на всі сфери життєдіяльності суспільства, але найбільше на демографічну і соціальну ситуацію, економічну сферу, ринки праці та фінансів. Напрями, масштаби та розміри таких процесів певною мірою свідчать про стабільність або навпаки нестабільність суспільного розвитку. Так, за часи незалежності України населення держави скоротилося на понад 10 млн. осіб. Значним фактором, який вплинув на скорочення чисельності населення, став масовий виїзд працездатної частини населення України за кордон у пошуку роботи. Трудова міграція в останні роки стала одним з найбільших викликів для нашої країни. Втопившись від очікування кращих економічних умов в Україні та відсутності дієвих механізмів державного управління соціально-економічного розвитку, мільйони людей намагаються поліпшити свій фінансовий стан і реалізувати кар'єрні очікування в інших країнах. Головна причина, що підштовхує до виїзду за кордон – бажання отримати більш цікаву і високооплачувану роботу ніж у себе на Батьківщині. Також, на жаль, Україна не може запропонувати своїм громадянам привабливі економічні умови для підприємництва. Поки ці проблеми не будуть вирішені, наша країна продовжить

залишатися експортером трудових ресурсів, а відтік робочих рук і мізків триватиме [1].

Незадовільна демографічна ситуація України та масовий виїзд працездатної частини населення в пошуку роботи за кордон переважно пов'язаний із незадоволенням економічним становищем країни.

Упродовж останніх років зростання чисельності українців, які виїхали на навчання за кордон, прискорилося. За даними щорічного моніторингу кількості українських громадян, які навчаються у закордонних університетах на денній формі навчання. Найчастіше їдуть до Польщі, Німеччини, Канади, Чехії, Італії, США, Іспанії, Австрії, Франції, Словаччини. Проведені дослідження показують, що молодь, яка туди поїхала вчитись, більше не задоволена умовами життя в Україні загалом, ніж станом вищої освіти зокрема. Вона розглядає вищу освіту в іншій країні як місток до подальшого життя після випуску в кращих умовах поза межами України.

Під впливом глибокої економічної кризи еміграційні настрої населення зростають. Спробам вирішити життєві проблеми у спосіб працевлаштування за кордоном сприяє й набутий українцями досвід роботи за межами держави, потужні міграційні мережі, що сформувалися впродовж останніх десятиліть.

Рекордна кількість українських трудових емігрантів останнім часом перебуває в Польщі, однак точну кількість працюючих назвати складно, оскільки далеко не всі з них влаштовуються на офіційну роботу.

Однак, відсутність формалізованої міграційної політики, до сьогодні, ще більше посилює питання, як польська влада хоче врегулювати міграційні процеси. Адже з одного боку, польські урядовці визнають, наскільки важливими є закордонні працівники, а з іншого – називають їх біженцями, чим створюють враження надання якоїсь особливої допомоги мігрантам та говорять про загрозу їхній безпеці.

На думку діючого польського уряду, найважливішими чинниками, які потрібно врахувати при підготовці нової міграційної політики є: відокремлення

біженців від економічних мігрантів, протидія автоматичному розміщенню біженців і політика щодо економічних мігрантів з України.

Українці становлять найбільшу етнічну меншину в Чехії – легально в якій проживають близько 117 тис. українців. Звісно, погляди на наших співвітчизників у чехів відрізняються, одні співчують, що через безробіття вимушені шукати кращого життя далеко від дому та сімей, інші – навпаки нервують, що українці займають у них робочі місця. Роботодавці розглядають як непогану альтернативу вітчизняним працівникам, але частина з них усе ж сприймає за нижчу расу через низький культурний рівень, адже українські заробітчани – це не завжди найкращі представники нації [2].

Маючи кількісні дані фактично наявних іммігрантів на території держави, а також за допомогою підрахунків Державного комітету статистики України з питань загального наявного населення та його механічного приросту, можна зробити необхідний коефіцієнтний аналіз якісного складу трудової міграція.

За даними Міністерства соціальної політики, в 2019 році налічувалося 3,2 млн трудових мігрантів. В окремі періоди, під час сезонних робіт, було 7-9 млн мігрантів. Водночас на постійне проживання за кордон виїхали 11 тис. 311 осіб, а повернулися – 1 тис. 996.

У 2020 році, за даними голови Національного банку України, було близько 3 млн трудових мігрантів. Протягом року в країну повернулися 400-500 тисяч осіб, але переважно через пандемію коронавірусу. Країни Євросоюзу закривалися на локдаун, люди втрачали роботу і змушені були повертатися.

На постійне місце проживання за кордон в 2020 році виїхали 3 тис. 259 українців. Також через пандемію цифра знизилася.

У 2021 році, за даними Інституту демографії та соціальних досліджень, кількість трудових мігрантів становить 2,5-3 млн.

Згідно соціальних опитувань, люди не відмовляються від ідеї виїхати за кордон. У 2019, за даними опитування групи «Рейтинг», 35% українців думали

над ідеєю виїхати, 63% – не думали. Найбільше були схильні до міграції люди у віці 18-29 років і 30-39.

У 2020 році серед головних причин трудової міграції є задоволення мінімальних потреб сім'ї (50% опитаних). 27% хотіли полишити країну заради самореалізації, 17% – через відсутність перспектив в Україні.

Аналізуючи трудову міграцію, охарактеризуємо інтелектуальну міграцію, яка також пов'язана з пошуком кращих умов життя та заробітку. Суттєва різниця в оплаті праці висококваліфікованих кадрів більшою мірою стосується медичних та педагогічних працівників, оскільки «відбутися в професії» на батьківщині вони не мають особливих перепон. Однак неадекватно низький рівень оплати праці лікарів та педагогів стимулює, «виштовхує» їх за межі вітчизни, примушуючи погоджуватися на невідповідну рівню кваліфікації посаду (скажімо, молодшого медичного персоналу) та/або проходити перепідготовку в країні працевлаштування.

Виїзд громадян України закордон, особливо жінок, супроводжується стрімким бажанням вийти заміж за іноземця, зниженням показників народжуваності, соціальним сирітством, підвищенням захворюваності внаслідок виснажливої праці на чужині. За таких умов постає потреба у дослідженні основних напрямів зовнішньої трудової міграції, чинників, які спонукають громадян України до неї, а також наслідків трудової міграції. Зростання обсягів трудової міграції з України сприяє збільшенню кількості проблем, що пов'язані з виїздом працездатного населення. Відтік інтелектуальної та висококваліфікованої частини працездатного населення призводить до якісного погіршення складу населення України, оскільки в першу чергу виїжджають більш активні та освічені громадяни. Нерідко міграція та працевлаштування не за фахом призводять до втрати професійної кваліфікації, що, у свою чергу, робить людину менш конкурентоздатною вже в українських умовах, і, як наслідок, спонукає таких громадян знову мігрувати.

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що нашій державі, в першу чергу, треба удосконалювати соціально-економічну політику з метою

ефективного управління міграційними процесами з користю для економіки держави. Разом з цим необхідно вивчати зарубіжний досвід міграційних процесів. Для цього, необхідно не тільки запровадити сучасні системи ідентифікації мігрантів, зокрема з використанням біометричних технологій, які існують в Україні, а й удосконалити законодавчу базу [3].

Отже, розвиток міграцій в Україні зумовлений багатьма проблемами економічного, релігійного, національного, екологічного, соціального та політичного характеру. Не вирішення цих проблем посилює трудову міграцію громадян України, негативними наслідками якої є: депопуляція населення країни; розпад сімей; відтік кращого трудового потенціалу України; злочинність і корупція; політична нестабільність.

Список використаних джерел:

1. Малиновська О. А. Трудова міграція громадян України за кордон: виклики та шляхи реагування. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Malynovskad28e1.pdf>
2. Rząd unieważnił dokument dot. polityki migracyjnej Polski. URL: <http://www.rp.pl/Polityka/170329876-Rzad-uniewaznil-dokument-dot-polityki-migracyjnej-Polski.html>
3. Тарасенко К. М. Вплив міграційних процесів на національну та фінансово-економічну безпеку держави. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти) : мат. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Дніпро : Ун-т митної справи та фінансів, 2017. С. 191-193.